

ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASI
OLIIY VA O'RTA MAHSUS
TA'LIM VAZIRLIGI

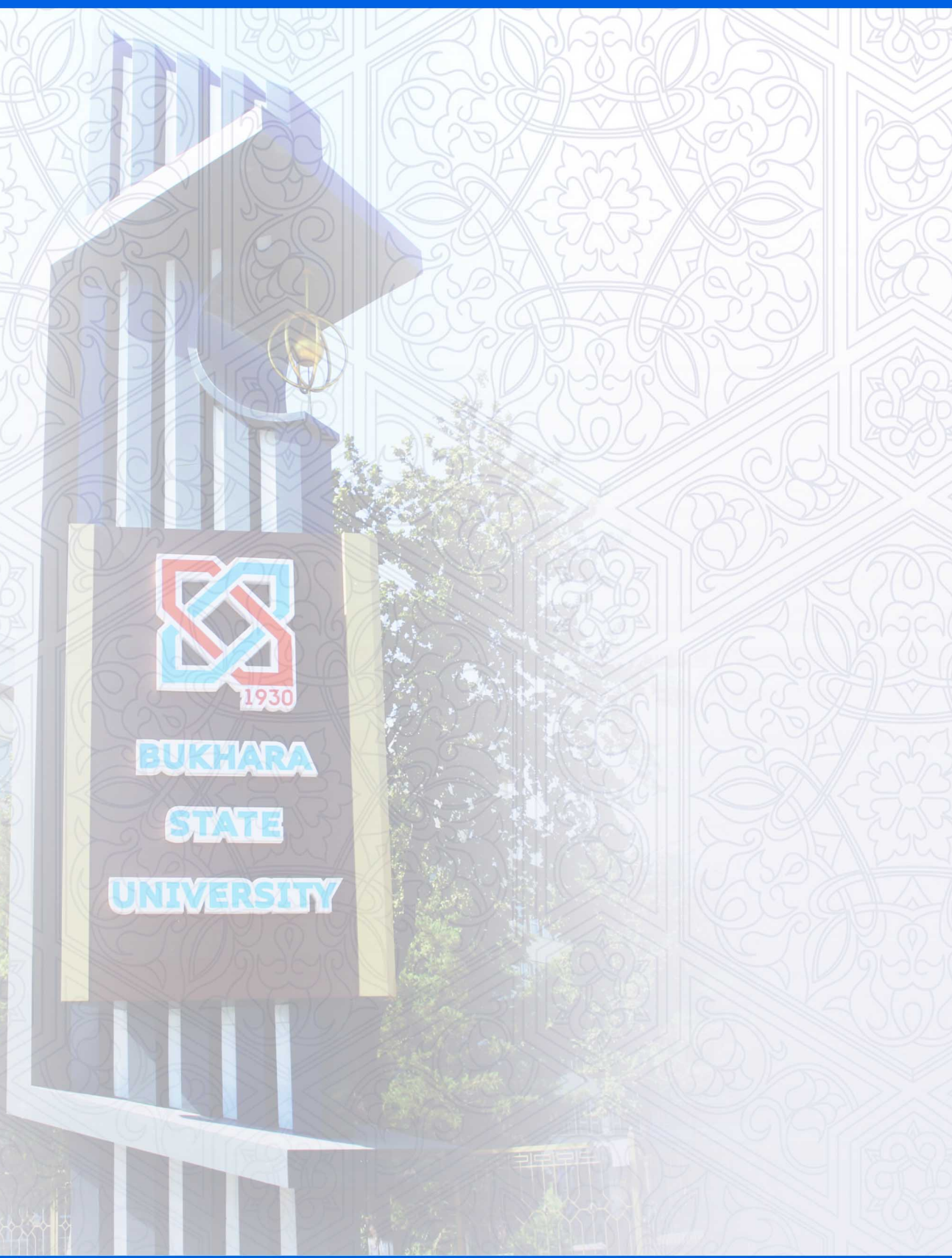
ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASI
OLIIY VA O'RTA MAHSUS TA'LIM VAZIRLIGI

БУХОРО ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ
ЖАҲОН ТАРИХИ КАФЕДРАСИ

ЖАҲОН ТАРИХИНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

МАВЗУСИДАГИ RESPUBLIKA MIQËСИДАГИ ОНЛАЙН
ИЛМИЙ-АМАЛИЙ АНЖУМАН

МАТЕРИАЛЛАРИ

БУХОРО-2020

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ
БУХОРО ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ
ЖАҲОН ТАРИХИ КАФЕДРАСИ

**ЖАҲОН ТАРИХИНИНГ
ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ**

*мавзусидаги Республика миқёсидаги онлайн
илмий-амалий анжуман*

МАТЕРИАЛАРИ

БУХОРО – 2020

ZAMON TANLAMAS MA'RIFAT

Akramov Doston Faxriddin o'g'li

Buxoro davlat universiteti o'qituvchisi

O'zbekiston Respublikasi koronavirus pandemiyasi bilan hozirgi kunda kurashar ekan, bu holat iqtisodiyotga salbiy ta'sir o'tkazmasligi va aholi turmush darajasini tushurmasligi uchun bir qancha chora-tadbirlar amalga oshirishni taqozo etadi. Bu global moammodan barcha davlat aziyat chekmoqda, qadimda ham 1665-1666-yillarda Londonda vabo epidemiyasi tarqalishi natijasida shahar aholisining 20% halok bo'lgan, bu insonlarning gigiyenaga amal qilmaslik oqibatida yuz bergan hamda keyinchalik insonlar bu kabi qiyinchilikni yengib o'tishgan. Bu borada esa har bir davlat o'ziga xos tarzda tadbirlar amalga oshirmoqda, onlayn tartibda, masofadan ishlash jarayonida faoliyatni yo'lga qo'yib, shaxsiy gigiyena talablariga rioya qilib, xizmat ko'rsatuvchi korxonalar xodimlari internet orqali ishlamoqdalar, ishlab chiqarish sohasidagi ishchi xodimlar esa himoyalovchi vositalar orqali o'z faoliyatlarini davom ettirishmoqda. O'zbekistonda ham bu kabi ishlar hamkorlik doirasida amalga oshirilmoqda, bu davrda o'zbek mentaliteti orqali bu kabi jarayonda juda yaxshi samarali harakat qila oladi. O'zbek mentaliteti avvaldan gigiyena talablari darajalarida yashash ko'nikmalarini an'anaviy tarzda davom ettirib kelmoqda, aholining turmush tarzi va faoliyati ham hunarmandchilik asosida kun kechirishi, o'z yeridan unumli foydalanib, tomorqa madaniyatini oshirishi, o'z ijodiy mahoratini yaratishi kabilar ham yuksak namunalari hayot tarzi sanaladi. Hozirgi paytda kichik biznesni, kasanachilik, bog'dorchilik, kuryerlik faoliyati, marketlar qamrovini kengaytirish, onlayn bozor qamrovi oshirish, transport xizmatlarini yana ham oshirish va ilmiy-texnikaga alohida e'tibor berish zamon talabi sanaladi. Birinchi o'rinda hozir ilmiy –texnika yutuqlarini rivojlantirish va yana ham yuksak texnologiyani hayotga tatbiq etish muhim masala sanaladi. Jamiyat taraqqiyotining asosi, uni muqarrar halokatdan qutqarib qoluvchi yagona kuch – ma'rifatdir. Jamiyatni demokratik rivojlantirish uchun ma'rifiy maqsadlarni xavfsizlik va fan taraqqiyoti tashkil etishi lozim. Ana shu masalalar eskirmaydigan va har qanday zamon tanlamas masaladir. Bu aynan shu davrga xos bo'lgan fikr sanaladi. Chunki bu davrda inson, fuqarolar o'z insoniy burchlari va vazifalari doirasida

yashasa, o'z davlati taraqqiyoti uchun birgina arzimas ish, uyga o'tirib o'z davlati uchun o'z iqtidor va tajribasini orttirsam, mehnat qilsam ham katta muvaffaqiyatdir.

Inson eng avvalo, pirovard maqsadi hisoblangan –to'la-to'kis shart-sharoitda baxtli hayot kechirishi uchun tabiatni va uning o'zgarmas qonunlarini, bundan tashqari uning uzviy bo'lagi e'tiqod va uning mustahkamligiga e'tibor qaratishi muhim masala sanaladi. Faylasuflar ta'rifiga ko'ra, inson tafakkurining shakllantiruvchi omillari –tabiat va e'tiqod sanaladi. Buning hozirgi kundagi shakli ta'lim va tarbiya hisoblanadi, chunki ta'lim orqali biz tabiatni, e'tiqod orqali tarbiyani yoshlarga o'rgatamiz. Shundan kelib chiqib, hozirgi global muammo sanalgan ta'lim va tarbiya ham Yevropani, bundan tashqari jahon hamjamiyatini e'tiborli masalasiga aylangan. Hozirgi kunda barcha davlatlarga globalizm va ommaviy madaniyat xavf solmoqda, lekin bu xavfni oldini olish uchun turli xil davlatlarda turlicha holat va jarayonlar avj olmoqda: bu Yevropa va rivojlangan davlatlarda ta'limni rivojlantirib, Sharqda esa nisbatan kam rivojlangan yoki rivojlanayotgan davlatlarda ta'lim va tarbiya orqali buni yengishga harakat qilinmoqda. Falsafada, har bir narsa ikki qarama-qarshilikdan vujudga kelishi hamda har bir narsaning ikki xil xususiyati ijobiy va salbiy sifatga ega sanaladi. Shu fan isboti o'laroq, hech narsa yo'qlikdan bor bo'lmaydi, borlikdan yo'qlikka aylanmaydi. Bu tabiat qonuniyatini hamma fan isbotlaydi, chunki fizikada ham bir jism harakatini o'zgarishi uchun boshqa bir jism ta'sir ko'rsatishi kerak yoki biologiyada bir organizmni vujudga kelishi uchun boshqa organizmni ta'siri bo'lishi lozim sanaladi. Ana shunday tabiat qonuni bilan hisoblashsak, yoshlarni kelajakda shaxs bo'lishi uchun ta'lim va tarbiya uzviy bog'liq ravishda olib borilishi zamon va fan talabidir. Yana bir, olimlar ayniqsa Yevropaliklar, ta'lim va tarbiya ikonasi fan va zamon deb ham ilmiy adabiyotlarda talqin etishmoqda. Lekin bizning O'zbekiston Respublikasini rivojlangan va barqaror taraqqiyotga erishish borasidagi maqsadlarimiz, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev ta'biri bilan aytganda, jamiyatimizni ilm, marifat bilan sug'orishimiz hamda jahon taraqqiyot bosqichiga davlatimizni ko'tarish uchun jon – dilimiz bilan harakat qilmoqdamiz. Buning uchun birinchi navbatda kadrlarni bilimli, shu bilan birgalikda vijdonli etib tarbiyalashimiz darkor.

Dunyoda, hayotda ham hech kim iqtidorsiz emas faqat uni yuzaga chiqarish ko'nikmasi bo'lsa va e'tibor berilsa, albatta o'zini namoyon qiladi. Jahonda kambag'allikka qarshi kurashilar ekan, birinchi navbatda inson kelib chiqishi, mayqeyi, jinsi, yoshi, tajribasi va boshqa narsalarga e'tibor bermasdan uning iqtidori va salohiyatiga diqqatni qaratish kerak. O'zbekistonda ham bu borada ishlar rejali tartibda yo'lga qo'yilmoqda. O'zi kambag'allik nima va qayerdan kelib chiqadi? Degan savolga javob berish lozim sanaladi. Kambag'allik yuzaga kelishi inson qadr –qimmatini hisobga olmaslik oqibatida yuzaga keladi, misol uchun, bir inson biror ish qilmoqchi bo'lsa, o'z iqtidoriga yarasha ish topa olmaydi va bu qiziqmagan ishi natijasida turmush tarzi yomonlashib, kayfiyatida ham ta'sir ko'rsatadi. Faylasuflar aytganidek, inson qay tarzda yashashi, uning bevosita fikri natijasida: yaxshi kayfiyat unumli va muvaffaqiyatli yutuqni olib keladi. Shuning uchun kambag'allikni tugatish uchun birinchi navbatda, integratsiya (insonlar va tashkilotlar o'rtasida vijdonli xohish bilan), iqtidorning yuzaga kelishi uchun yetarli tabiiy resurs kitoblar nashrini ko'paytirish va ommaviy jahon nashrini ham bevosita o'rganish imkoniyatini hosil qilish, iqtidorni qo'llab-quvvatlash tashkilotlari faoliyatini ochiq va oshkoraligini ta'minlash, ko'proq tanlovlar va musobaqalar tashkil etish (turli soha va turli yo'nalishlar bo'yicha), raqobat muhitini yana ham rivojlantirish uchun har bir ishga qabul jarayonini ochiq tanlov asosida bo'lishini ta'minlash, har bir sohaviy tashkilot qabuli uchun bir xil standart talab joriy etish kabilar amalga oshirilsa, inson o'zini tafakkur kambag'alligidan qutiladi, ya'ni inson o'z imkoniyatlariga ishonsa, hamma birdek turmush tarzida yashay boshlaydi.

Biz xalqimizning dunyoda hech kimdan kam bo'lmasligi, farzandlarimizning bizdan ko'ra kuchli, bilimli, dono va albatta baxtli bo'lib yashashi uchun bor kuch va imkoniyatlarimizni safarbar etayotgan ekanmiz, bu borada ma'naviy tarbiya masalasi, hech shubhasiz, muhim rol o'ynaydi. Ma'naviyatga e'tibor bergan har qanday inson o'z mehnati bilan o'z davlati uchun vijdonli ish olib boradi. Shunga yoshlarni o'rgatish kerak.

Bu global pandemiyaga texnologik rivojlanish bilan yuksalish yana ham muvaffaqiyatli yengish mumkin. O'zbekistonimizning yuksak rivoji hamda fuqarolarimizning o'z vatanini sevish kabi xususiyatlari yana ham bu inqirozga katta yordam beradi. O'zbek fuqarosi sharqona mentaliteti tarbiyasi va o'zining bilim, salohiyati bilan bu pandemiya va

kambag'allikka qarshi kurasha oladi. O'zbekistonning o'ziga xos an'anaviy mentaliteti uning qon –qoniga singib ketgan, bu o'ziga xos xususiyat bilan albatta tarixda katta jonbozlik ko'rsatgan, bu kabi pandemiyaga ham o'zining yuksak insoniy xususiyatlari bilan jahonni o'ziga hayratlantira oladi albatta. O'zbekistonning kambag'allikka qarshi olib borayotgan chora-tadbirlar esa muvaffaqiyatli kechib, kichik biznes va tadbirkorlik muhiti paydo bo'lib, o'z navbatida ko'plab ish o'rinlari hamda yuksak sharoitda yashash imkoniyatlari hosil bo'ladi, bizning oilaviy kasanachilik tarmog'imiz rivoji o'z navbatida ichki bozor imkoniyati va ehtiyojlarini ta'minlab, o'zining sifati va an'anaviy xususiyatlari bilan jahonda mashhur xaridorgir mahsulotga aylanmoqda. Bu esa paxtani o'zimizda yana ham ishlov berish va tayyor mahsulotlarni qamrovini kenaytiradi. Bundan tashqari yangi imkoniyatlar natijasida axborot –texnologiyasi borasida ham ko'pgina yutuqlar kuzatilmoqda va keyingi bu yutuqlar albatta mevasini berib, yirik axborot –texnologiya avlodi yetishib chiqadi. Bu esa zamon talabi mos ish o'rini va qulay imkoniyatlar kaliti deganidir. Shu kabi ishlarni ishtiyoqni so'ndirmasdan olib borsak albatta o'zimiz orzu qilgan taraqqiyotga va rivojlanishga yetib boramiz.

ADABIYOTLAR:

1. Islom Karimov "Tarixiy xotirasiz –kelajak yo'q". T.: Sharq. 1998. 3-bet.
2. Islom Karimov "Yuksak ma'naviyat-yengilmas kuch". T.: Sharq. 2008. 4-bet.
3. Jeffrey Sachs "Kambag'allikning yakuni". New York.: The Penguin Press. 2005. 360-bet.

ОИЛАВИЙ МАРОСИМЛАРНИНГ ЭТНОГРАФИК ТАҲЛИЛИ

Юсупова М.Ў.

Жаҳон тарихи Кафедраси катта ўқитувчиси

Ўзбеклар ўзига хос шаклланиш жараёнига эга халқдир. Тарих гувоҳлик берадики, ўзбек халқи мазкур ҳудудда яшаган туб ерли этнослардан томир олган; иккинчи илдизини эса қадимий туркий халқлардан бошлаган. Ҳар иккала асосий илдизларнинг бирикиши -

ЖАҲОН ТАРИХИНИНГ ДОЛЗАРЪ МУАММОЛАРИ

Акромов Д.Ф. Zamon tanlamas ma'rifat	263
Юсупова М.Ў. Оилавий маросимларнинг этнографик таҳлили.....	266
Зокиров Б. Ч. Туркиядаги Бухоро (Туркистон) Теккелари тарихи хусусида.....	271
Юлдошева Б.М. Атроф-муҳитга оид маълумотлар тарихчиларнинг ўрганиш объекти сифатида	274
3-ШҮЪБА. XX АСР ВА XXI АСР ДАСТЛАБКИ ЎН ЙИЛЛИКЛАРИДА МИНТАҚАВИЙ ВА ҲАЛҚАРО ТАШКИЛОТЛАР ФАОЛИЯТИ	
Жайнаров О.Х. Туркистонда фавқулодда адлия органларининг ташкил қилиниши ва фаолияти (инқилобий трибуналлар мисолида, 1918-1923 йиллар)	278
Alimov O. Turkiston legioni va milliy Turkiston birligi komiteti faoliyati	283
Ражабова Н.З. Туркиядаги Муҳожир Туркистонликлар матбуотида Туркистон тарихи масалалари ("TÜRKİSTAN SESİ"- "ТУРКИСТОН ОВОЗИ" журнали материаллари асосида)	288
Рахматова Д. Жаҳондаги глобал муаммо: Қашшоқлик ва очарчилик	292
Тожиев Д.Б. Сувайш канали қурилишининг XIX аср иккинчи ярмидаги халқаро муносабатларда тутган ўрни.....	295
4-ШҮЪБА. ЖАҲОНДА МИГРАЦИЯЛАР ВА ДИАСПОРАЛАР ТАРИХИ	
Usmon Xo'ja: Qo'zg'alonlar, islohotlar, inqiloblar va to'xtovsiz	300
Timur Kocaoglu (Temur Xo'ja) Kurashlar ostida o'tgan turmush (1878-1968).....	300
Ҳайитов Ш.А. Ҳозирги босқичда миграция жараёнларининг назарий-методологик таҳлили	323
Ҳашимова М.М. Марказий осиедаги миграцион жараёнлар тарихи: XX аср ўрталарида кавказ халқларининг депортация қилиниши.....	330